

nemška kultura? Če je temu tako, kje je dolžna hvaležnost? Ali je morda Slovana Bog za to ustvaril, da je samo varuh drugim narodom, da za-nje kri preliwa ter jim noge liže? Naj temu pošteno odgovori „Triester Zeitung“, pa mirna Bosna! Iz „Primorca.“

Šolske stvari.

Dr. W—o v „Neue fr. Presse“

in pa naravopis v srednjih učilnicah slovenskih.

(Konec.)

Tudi o zemljepisnem podučevanju imam v rokah dve teki, obe še celó na novo prepisani; tudi ti učenci morali so veliko risati o gorah, o stopnjah ali gradih, cela porečja (Flusssysteme) itd. Le dva ali tri primere iz ene teh knjižic: „Jeder Längengrad wird nach der höhrn Zahl bezeichnet, der entschliessenden Meridiane benannt heisst der Längegrad; die Geografische Lage irgend eines Punktes wird die Breite und Längegrad bestimmt, in welchen er sich befindet“... „Die türkische griechische Halbinsel werden im Norden begrenzt: durch die untere Donau bis zur Mündung der Sawe, weiter die Sawe bis zur Mündung der Kulpa, dann die Kulpaquelle eine genaue Linie bis zum Busen vom Fiume.“ To se res po zadržaju kakor tudi po jeziku priporoča vsem učenjakom! Ravno tako klasično na obe strani stoji v obeh tekah: „Die Alpen unterscheiden sich von Apenninen durch Coll-Penda (ena ima prav: Col di Tenda) und durch Tanaco Quelle.“ V eni stoji: „Die Karpathen ziehn sich bodenförmig von der Marchmündung bis....“ In med mnogimi drugimi še le to, ki v obeh glasi enako: „Die Skandinavische Tiefebene im Süden und Osten von dem Skandinavischen Halbinsel begrenzt.“

Al želi še kdo o drugih predmetih takih dokazov? lahko mu strežemo na pr. z latinskim jezikom. Neki učenec, ki je sedaj v enem od najvišjih razredov stare Ilirije, ima iz latinske knjige prvega razreda ponemčeno: „Viele Menschen denken über dieselben von demselben Tage nicht dieselbe. Azedemizier und Peripatitier waren einst dieselben... Die Rede ist irgend eine stillschweigende Miene des Geistes... Die Sitten bilden jedem seiner den Glück. Die ältesten sind jede die schwerste.“ — Al kaj bomo dalje gonili to nezmisel, ki je je vsa ta teka polna kakor ta, „wenn nicht das Gefäss rein ist, jedes das giessest du hinein, er wird sauer“ itd. itd.

Saj nas razumi g. dr. W—o, kam segamo s temi primeri? S tem hočemo dvoje dokazati: prvo, da je debela laž, da učenci, kateri take reči pišejo na ta način, imajo dovolj znanja nemškega jezika, kakor nam hoče on dokazati, za lahko in dobro napredovanje v kakoršnem koli predmetu. Drugo pa je to, da mu dokažemo, da je našemu narodu, naši omiki, ktere si mi še bolj želimo kakor naš narobekritikus W., s konkurencijo učiteljskih kompetentov, ktero nam on tako hudo hvali, kaj slabo pomagano. Dokler med kompetenti ne bodo taki, katerim ni samo njihov kruh, ampak tudi pravi napredek naše mladeži pri srcu, naj grejo vse kompetencije rakom žvižgat, in raji bomo sprejeli enega ali pa dva kompetenta pridna ter skoz in skoz veljavna, kakor pa celo kopo takih, ki bi le na robe delali v šoli. Ni se bati, da jih ne bi koj dosti bilo za naše potrebe, — tega se pri Slovencih ni bati, ker gotovo vodje na kranjskem deželnem zboru ne mislijo, kakor je dr. W—o zgrabil neke posamezne besede, češ, da je med „kronovinami“, stvarjenimi po Bachu in pridržanih po Schmerlingu, kitajsk zid; naše načelo je pri tem to: kdor slovenski dobro zná in ni zo-

pernik našega národnega razvitka, mil nam je in drag, od kodar je koli prišel. Naj tedaj dr. W—o ne računa nalašč krivo, kakor da Slovenec iz Koroškega, Goriškega ali Štajarskega, in ravno tako Čeh, Hrvat itd. s pošteno voljo ne bi mogel kompetent biti na vsaki slovenski gimnaziji. Ako pa g. dr. W—o še tudi s tem ni vstreženo, naj se spomni, koliko je avstrijska država pred nekoliko leti trosila na štipendije za pripravnike učiteljske po vseh nemških in germaniziranih gimnazijah; ali bi to krivo bilo, ako bi se tudi za ta domači namen podelila kakošna štipendija? Toda mirne duše lahko g. dohtarja zagotovimo, da tega ne bo treba.

Če g. dr. W—o ni zadovoljen s temi resnicami, lahko mu še je „sine ira et studio“ povedati kaj več takega. *)

Zabavne stvari.

Obramba

zarad razlage mojega imena

v 9. listu letošnjega „Glasnika.“

Za trdno sem mislil, da jaz sem edini pravi Slovenec; al moj največi častivec — moj kum — me razgláša po svetu za Nemca, — on, ki mi je dal že toliko „živenia“, toliko hrane slajše od konjske in volovske krvi, — on, ki me je napajal s sokom bistrega svojega duha — ta nesrečnež me izdaja ves zakopan v prašnate foliante, in ljubi srčniše „Anne Babi“ — švicarsko dundasto babelo, nego mene fletnega fantiča, kateri sem muhin dundo in komarov ded, — ta presneti jezikoslovec mi ne dá veljati niti korenike niti pritikline slovenske, — jaz ubogi brencelj, o katerem je moj kum večkrat rekel, da živim preveč v božjem strahu, sem na enkrat švicarsko-bavarsk „bremsele“. Gorjé vam, južni Sokolci, da niste me klicali obad, kakor me imenujejo nesrečni Hrvati, Čehi in Srbi in še nekteri drugi „Slovenie“. Ime obad bi mi tudi ljubše bilo, ker v moji naturi tiči neizmerna želja obadati ljudi in živino.

Kot dundo muhin in ded komarov imam slavno rodoslovje, in če že o muhi moji vnukinji pravi slavni Rimljan: „et muscae inest bilis“, kako bi jaz ne bi se maščeval nad svojim filologom?!

Dokazal bodem toraj iz bukev najučenejših jezikoslovcev od Isidora do Muysa, da nisem pritepen Švicar ali Bavarec, marveč kranjsko-slovensk rojak.

Korenika mojega imena je: brn ali brnk. To sem se naučil iz Miklošiča (str. 47). Moja navada je, da rad brnim, brenčim (po polski: brzmim), zato so me ljudje začeli imenovati: brencelj, „tabanus strepitans, susurrans.“

Ker je zibelka prededa mojega stala v lepi kašmirski dolini, kakor brata Nemca: brama, tedaj imam ž njim enako ime. Tam sva oba v lepi slogi brnila, brenčala in „brumala“; le v Evropi je moj brat nemčak postal ošaben, ker je leta 1848. avanciral do „Reichsbremse“, in celó nepristojno okoli pomazljenih glav in posvečenih oseb brenčal, in dynaste obadal. Odkar v Ljubljani živim, sem prav pohleven — prav umno poznamovanje za nemško besedo: höflich, ker meni ubogemu Slovenčku je le dopuščeno v hlevih, ne pa v belih dvorih.

Brat nemčak: brame, bräme, bremse, brem-

*) Popravek. Stran 137 na drugi polovici red 23. odzdoli namesti wahrscheinlich beri wahrlich; str. 147 na 1. polovici red 16. odzgor.: se beri si; str. 147 na 1. polovici red 38. odzdol: mu beri mi; str. 147 na 1. polovici red 37. odzdol: gre doč po beri gre doč kot po; str. 147 na 2. polovici odzdol: Ein Deutscher wird es beri Ein deutsches wird er; str. 147 na 2. polovici red 24. odzgor.: da so vse te beri: da so za šolo vse te.

sele mi je reberce strl, tudi jaz sem se v staroslovenskem prajeziku zval: bramkaras, kakor se lahko bere v leंबरških letopisih, pozneje brankar, bränkar, in ker zavoljo splošnega preganjanja ali „preganiana“ je moj brenk zmirom slabejši postajal, zato sem spremenil rodegā gutturalca **k** v mehkejši **c**, in brenčēči gromēči **r** v milejši **l**, in celō glasnik **a** se je prekopicnil v **e**. Postal sem iz bramkara brencelj, kakor Fränzel iz Franka.

Moj lepi glas se je ljudem tako dopadal, da so stari Slovenci celo orgle in bobenj imenovali: brencalo.

Kakor moja unukinja muha je bila ljubimka Belboga Svetovitova, tako jaz največi prijatelj Perunov, kateri samo ne pere (ferit), temoč tudi brni, brenči, zato so ga stari Slovenci tudi imenovali: Bram, Bran, kakor Grki svojega Zeusa: βρόμιος, βρονταῖος, Rimljani: Brontes itd.

Moje ime je sorodno z grškim βρέμω, latinskim fremo, in nemškim brame, brume.

V Ljubljani sem zelō omedlel; zgubil sem vampič, in iz tolstega Staroslovenca bramkara postal sem suhi brencelj, pa saj se drugim stvarēm tudi taka godi; stari Slovenci so nekđaj še imeli ostri: „ženlec“, mladi Slovenci že imajo precej topi „žalec“; nekđaj so stari Slovenci imeli mastni četrtēk in pentek, sedaj imajo že medli „petek“ in celō „patek.“

V nekterih krajih po Štajarskem me celō imenujejo: frecelj, ker več močno ne brnim, temuč še le frnim, kakor ljudjē tudi ne znajo več bučeti, temuč le že medlo fučkati.

Toliko sem moral za obrambo reči, da me moji rojaci ne bodo več imeli za „sumnega“ ali švicarsko-bavarskega pritepenca. Moja korenika je tako slovenska, kakor bhran indijanska, βρέμω grška, fremo latinska, brume nemška. Da so mi Slovenci **r** pred **e** postavili, tega nisem jaz kriv, kakor ne vreteno in vrata, ktera se vrtita ne pa vretita. Da so mi reberce strli in da več ne brnim in ne bremčim, kakor še poljski „chrzascz brzmi v trznie“, temuč le brnim in brenčim, tudi tega nisem kriv sam, kakor dosti drugih besed ne, v kterih je **n** namesto **m**-a stopil.

Vendar še nastroj, kateri moj glas posnema, in se veli: brumda, brumba, brumbica (Maultrommel), ima prvotni **m**. Branim si še tudi svoj sufiks: elj. Ako je prijatelj to, kar prijatelj (kakor se še na Štajarskem kraj Mure sliši), sem tudi jaz brencelj, brenkar ali brençar.

Nič mi ne zamerite, moj dragi prijatelj; le kar naravnost v slovensko-nemški besednjak me postavite, ako ste že prišli do mojega imena kot poštenega domačina, ne pa tujca. Da ste mi zdravi!

Vaš

ponižni sluga

Brencelj Obadović.

Dopisi.

Iz Dunaja — nam je poslal deželni in državni poslanec kranjski gosp. prof. dr. Klun sledeči dopis: „Slavno vredništvo! lepo prosim, da vzamete te-le vrstice v svoj občecenjeni list. Predsednik kupčijske akademije vitez Schey je na vprašanje, ki ga je v občnem zboru 29. aprila stavil dr. Mayerhofer, odgovoril to, da sem obljubil, da se odpovem profesuri (učiteljstvu) na kupčijski zbornici. V pismu, ki sem ga 2. dne t. m. pisal upravnistvu, sem rekel, da predsednikov odgovor na ono vprašanje je le tadaj resničen, ako se spolnijo pogoji, ki sem jih povedal predsedniku, upravnistvu in ravnatelju akademiskemu. Ti pogoji so: 1) Pred začetkom letošnjega državnega zbora pro-

sim odpusta (urlavba) do konca letošnjega šolskega leta; 2) za ves čas tega odpusta ne zahtevam ne krajcarja svoje plače; 3) h koncu šolskega leta se odpovem svojemu učiteljstvu. — Eno uro pred gori omenjenim občnim zborom sem prejel od upravnistva pismo, v katerem se mi pravi, da mi upravnistvo vzame službo, ako se jej sam ne odpovem do začetka državnega zbora. — Na to pismo in nanašaje se na moje gori naznanjene besede in na odgovor predsednikov, sem v pismu od 2. dne t. m. prašal upravnistvo: ali ostane pri svojem sklepu, ki mi ga je vedeti dalo, — ali pa da sprejme moje pogoje? Od odgovora na to vprašanje bode zaviselo, kako bodem dalje ravnal o tej zadevi. — V seji 8. dne t. m. je upravnistvo sprejelo moje 3 pogoje. S tem je tedaj djansko priznано to načelo (princip), da profesor na dunajski kupčijski akademii sme tudi deželin poslanec biti. To sem hotel izpravdati. Res, da v priznanje tega načela sem svojo službo žrtvoval; al pri vsej tej pravdi ni mi bilo za mojo službo ali za moj osebni dobiček, — ampak le za pravo in za pravico. Zadovoljen sem, da sem to dosegel.“

Iz Dunaja 12. maja. ☺ Natolcevali so nas Slovane, da smo protivniki „sprave z Ogri“ in zapodili so deželne zbore, o kterih so se bali, da nočejo na vrat na nos skočiti v naročje Magjarom. Kako so tu in tam vladini organi delali ob novih volitvah, dovolj je znano; zato molčim o tem; saj to še vse čutimo le preveč! In kaj neki je nasledek silnega terorizma, ki so ga napeli zoper „federaliste.“ Edini ta, da centralisti se zdaj še huje zoperstavljaajo oni v nebō kovani „spravi“ kakor Slovani. Naslovu „Verfassungstreue“ je odkljenkalo, — začela se je kristalizacija različnih strank, al vse drugače, kakor so si jo domišljevali „ustavoljubci“ februarja in marca meseca. Med nekdanjo „ustavoljubno“ stranko ali, bolje rečeno, med stranko „nemško“ je razpor tak, da nobena strančica te stranke sama za se v državnem zboru si ne more gotova biti večine, še manj tiste dvojne tretjine, ktere je po februarski ustavi treba za premembo ustave. Dvalisti brez pogojev so bele vrane; taka mala peščica jih je; nekdanji avtonomisti so le še zgodovinsk spominek; oni so ali „zmerni“ ali pa „nepogojni dvalisti.“ Zmerni se o ogerski spravi bližajo centralistom, kterim je ta sprava po volji o državopravnih zadevah, nikakor pa o finančnih in sploh o državno-gospodarskih vprašanjih ne. Če bi se tudi federalistični Slovani dovršeni „spravi“ ukloniti morali o državno-pravnem oziru, stojē vendar v finančnih in sploh gospodarskih zadevah med tisto stranko, ktera si na zastavo svojo piše besedo: „ne moremo.“ Po vsem tem je očitno, da vprašanje o spravi z Ogri ne bode tako gladko in brzo se rešilo, kakor so si to domišljevali nekdanji „ustavoljubci“ takrat, ko so kamnje in blato metali na svoje protivnike. Slovenci bojo menda skušali s Poljaki najpred se porazumeti, da vidijo, ali jih je še volja in za koliko se držati vzajemnega programa. Ako so Poljaki in Slovenci edini, složni, bodo oni odločevali, kam se bode pri sklepih državnega zbora nagnila vaga. Za Slovence utegne po takem bolje biti, kakor se je izprva mislilo. Z ozirom na te okoliščine utegne tudi to biti, da podpredsednik državnega zbora se bode vzel iz slovanskega tabora; govori se, da bode dr. Florijan Ziemialkovski, Slovincem znani in priljubljeni družnik. — O dr. Giskri se govori, da bode predsednik. On bo v državnem zboru predlagal, da se popolnoma prekličena nova rekrutna postava. Kranjski deželni zbor je v poslednji seji prosil, naj se saj začasno